

מעמד הר סיני כיסוד אמונת ישראל – הרב שמואל כץ

מה היה המיוחד במעמד הר סיני בו נתינה התורה לעם ישראל, ובמה חשיבותו הרבה? בספר דברים, המסכם את קורות עם ישראל לאחר 40 שנות נדודים במדבר, נותן הקב"ה תשובה לכך, כפי שנאמר שם (ד, לב-לג): "כי שאל נא לימים ראשונים אשר היו לפניך, למן היום אשר ברא אלוהים אדם על הארץ, ולמקצה השמים ועד קצה השמים. הנהיה כדבר הגדול הזה, או הנשמע כמוהו, השמע עם קול אלהים מדבר מתוך האש, כאשר שמעת אתה ויחיי". מאז בריאת שמים וארץ לא היה אירוע כביר שכזה. הקב"ה דבר עם גדולי הדורות, כמו אדם הראשון, נח והאבות, אך הם היו בודדים. במעמד הר סיני, בפעם הראשונה בתולדות האנושות, היתה התגלות אלוקית לאומה שלימה, שמנתה מיליונים, גברים, נשים וטף, גדולי הדור יחד עם פשוטי העם. כל הנוכחים בו יצאו רק לפני 50 יום מעבדות קשה במצרים, למרות זאת, לאחר שלושה ימים בלבד של הכנות גופניות ורוחניות, הם זכו להתעלות למדרגת נבואה. הם חזו במו עיניהם, שמעו במו אוזניהם והיו עדים לנתינת התורה מפי אלוקים חיים. היתה זו חוויה אדירה חד פעמית בתולדות ההיסטוריה האנושית. אמונתו של עם ישראל בנתינת התורה מפי הקב"ה, נהייתה בשל כך ודאית ומחלטת, כי היא התבססה על מראה עיניים ומשמע אוזניים, ולא על הנסים שעשה משה רבנו במצרים ובמדבר, וכן לא על סיפורים שניתן לערער ולפקפק באמינותם. ואכן, כאשר פרץ משבר אמוני קשה בקרב יהודי תימן, שלח להם הרמב"ם אגרת חיזוק מופלאה (הנקראת "אגרת תימן"), בה הוא הדריך אותם לבסס את אמונת ילדיהם דווקא על סיפור מעמד ייחודי זה: "וראוי לכם אחינו שתגדלו בניכם על המעמד ההוא הגדול, ותספרו בתוך קהל ועדה גדולתו והידורו – שהוא עמוד (ציר), שהאמונה סובבת עליו, והטענה (הוכחה) המביאה לידי האמת".

בפרושו לפרק "חלק" (הפרק האחרון של מסכת סנהדרין), מבאר הרמב"ם את 13 היסודות ועקרי אמונת ישראל. היסוד השמיני הוא – היות התורה מהשמים. התורה המצויה כיום בדינו, היא זו שניתנה לעם ישראל על ידי משה רבנו מפי הקב"ה, כולה קדושה וטהורה. אין כל הבדל בין הפסוק: "ובני חם כוש ומצרים ופוט וכנען" (בראשית י, ו), לבין הפסוק הפותח בפרשתנו את עשרת הדברות: "אנכי ה' אלוהיך" (שמות כ, ב). וביסוד התשיעי הוסיף הרמב"ם – הואיל ותורתנו היא אלוהית, אין להוסיף על מצוותיה ואין לגרוע מהן, היא תורה נצחית שלא תוחלף לעולם באחרת.

הרמב"ן (דברים ד, ט) מציין, שבקשר למעמד הר סיני יש שתי מצוות לדורות: א. מצות לא תעשה – שנאמר שם: "רק השמר לך ושמור נפשך מאד, פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך, ופן יסורו מלבבך כל ימי חייך". כלומר: אסור לנו לשכוח את המעמד הגדול הזה, ואת מקורה האלוקי של התורה ומצוותיה, אותן יש לקיים יום יום. ב. מצות עשה – שנאמר שם: "והודעתם לבניך ולבני בניך", כלומר: חובה על האבות לספר לבניהם, והם לבניהם, דור אחר דור, את כל אשר ראו ושמעו בעצמם במעמד זה. ואם תשאל: כיצד יאמינו בני הדורות הרחוקים, שאכן ארע מעמד שכזה במציאות, הרי הם לא זכו להיות נוכחים אישית בחוויה עצומה זו? הרמב"ן עונה על כך, וזה לשונו: "כי כשנעתיק (נספר) גם כן הדבר לבנינו, ידעו שהיה הדבר אמת בלא ספק כאלו ראוהו כל הדורות, כי לא נעיד שקר לבנינו, ולא ננחיל אותם דבר הבל ואין בו מועיל". המסורת והקבלה מאב לבן על אמינות מעמד זה, המועברים מדור לדור, הם כמראה עיניים (כדברי רבי יהודה הלוי בספרו הכוזרי א, כה). זהו המקור למחויבות שלנו לקיומן של מצוות התורה ללא פשרות, והמחויבות שלנו כלפי קיום ההלכות שפסקו חז"ל וגדולי הדורות, ההלכה הנובעת מאותה תורה אלוהית נצחית.